

HỖ TRỢ XÂY DỰNG NHÃN HIỆU TẬP THỂ CHO CÁC LÀNG NGHỀ TRÊN ĐỊA BÀN THÀNH PHỐ HÀ NỘI

● NGUYỄN PHƯỢNG LÊ - DOÃN CHÍ DŨNG - NGUYỄN THANH HÀ

TÓM TẮT:

Nhãn hiệu tập thể đóng vai trò quan trọng đối với các làng nghề trong việc tăng doanh thu và cải thiện thu nhập cho các thành viên tham gia sản xuất - kinh doanh các sản phẩm mang nhãn hiệu tập thể của làng nghề, đồng thời tăng lợi thế cạnh tranh cho các thành viên của các làng nghề và hạn chế sự gia tăng của hàng giả, hàng nhái, hàng kém chất lượng. Từ năm 2019 đến năm 2021, thành phố Hà Nội đã tích cực hỗ trợ các làng nghề đăng ký nhãn hiệu tập thể, đã có 32 làng nghề được hỗ trợ, trong đó 20 làng nghề đã được đăng ký bảo hộ nhãn hiệu tập thể. Nhờ đó, kết quả sản xuất - kinh doanh của các cơ sở sản xuất trong làng nghề đã có những cải thiện rõ rệt. Bài viết nghiên cứu chính sách hỗ trợ xây dựng nhãn hiệu tập thể cho các làng nghề và tác động của các chính sách này đến việc xây dựng nhãn hiệu tập thể cho các làng nghề tại Hà Nội, từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm tăng cường hỗ trợ các làng nghề đăng ký nhãn hiệu tập thể, trong thời gian tới.

Từ khóa: làng nghề, nhãn hiệu tập thể, TP. Hà Nội.

1. Đặt vấn đề

Đến năm 2020, các tỉnh đã rà soát, công nhận được 1.951 làng nghề, làng nghề truyền thống, trong đó có 1.062 làng nghề mới và 889 làng truyền thống (Đặng Kim Chi, 2022). Năm 2021, thành phố Hà Nội có 318 làng nghề đã được công nhận, tổng doanh thu của các làng nghề đạt trên 20.000 tỷ đồng (Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Hà Nội, 2021). Các làng nghề góp phần không nhỏ vào công cuộc chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng tăng tỷ trọng giá trị sản xuất phi

nông nghiệp, giảm tỷ trọng nông nghiệp và giải quyết phần lớn công ăn việc làm cho lao động nhân rồi, tăng thu nhập cho người dân ở khu vực nông thôn, thúc đẩy ổn định kinh tế - xã hội và xây dựng nông thôn mới ở các địa phương. Tuy nhiên, những năm gần đây, nhiều sản phẩm của làng nghề bị làm giả, làm nhái, làm mất lòng tin của người tiêu dùng, gây khó khăn và thiệt hại lớn về kinh tế và uy tín cho người sản xuất trong làng nghề (Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Hà Nội, 2021). Để thúc đẩy làng nghề phát triển,

thành phố Hà Nội đã ban hành Nghị quyết số 11/2019/NQ-HĐND về chính sách khuyến khích phát triển ngành nghề nông thôn và làng nghề, trong đó nhấn mạnh hỗ trợ các làng nghề xây dựng thương hiệu và xác lập quyền sở hữu nhãn hiệu tập thể làng nghề, nhằm bảo vệ, nâng cao danh tiếng và tăng lợi thế cạnh tranh cho sản phẩm làng nghề, giúp các làng nghề khẳng định được vị trí trên thị trường trong và ngoài nước, đồng thời gìn giữ và phát huy được bản sắc văn hóa dân tộc thông qua các sản phẩm truyền thống của làng nghề.

Bằng thông tin thứ cấp và sơ cấp thu thập từ các nguồn khác nhau, bài viết đánh giá kết quả thực hiện chính sách hỗ trợ, chỉ ra những thành công và bất cập, trên cơ sở đó đề xuất một số giải pháp thúc đẩy xây dựng nhãn hiệu tập thể cho các làng nghề trên địa bàn thành phố Hà Nội.

2. Chính sách hỗ trợ xây dựng nhãn hiệu tập thể cho các làng nghề

Theo quy định tại Khoản 17 Điều 4 Luật Sở hữu trí tuệ 2005 thì: “Nhãn hiệu tập thể là nhãn hiệu dùng để phân biệt hàng hóa, dịch vụ của các thành viên của tổ chức là chủ sở hữu nhãn hiệu đó với hàng hóa, dịch vụ của tổ chức, cá nhân không phải là thành viên của tổ chức đó” (Quốc hội, 2015). Theo đó, nhãn hiệu tập thể làng nghề có thể được hiểu là nhãn hiệu dùng để phân biệt hàng hóa, dịch vụ của các thành viên sản xuất trong các làng nghề sở hữu nhãn hiệu đó với hàng hóa, dịch vụ của tổ chức, cá nhân khác không phải là thành viên của làng nghề. Các thành viên trong làng nghề được sử dụng nhãn hiệu của tổ chức mình cho sản phẩm mà mình làm ra, theo các quy định của quy chế sử dụng nhãn hiệu được xây dựng cụ thể.

Chính sách hỗ trợ xây dựng nhãn hiệu tập thể cho làng nghề của thành phố Hà Nội được thể hiện trong Nghị quyết số 11/2019/NQ-HĐND và cụ thể hóa trong kế hoạch số 91/KH-UBND ngày 04/05/2020, số 126/KH-UBND ngày 20/5/2021 về việc Hỗ trợ xây dựng thương hiệu và xác lập quyền sở hữu nhãn hiệu tập thể cho làng nghề

trên địa bàn thành phố. Nội dung hỗ trợ tập trung vào: (i) Đào tạo, tập huấn kiến thức về xây dựng và phát triển thương hiệu; (ii) Tư vấn chiến lược xây dựng và phát triển thương hiệu cho thương hiệu làng nghề; (iii) Đặt tên thương hiệu, thiết kế biểu tượng và hệ thống các dấu hiệu nhận diện thương hiệu tương ứng cho thương hiệu làng nghề; (iv) Hỗ trợ các hoạt động truyền thông, marketing, quảng bá thương hiệu sản phẩm, thương hiệu làng nghề; và (v) Tư vấn, hỗ trợ thủ tục pháp lý đăng ký xác lập quyền sở hữu nhãn hiệu tập thể trên lãnh thổ Việt Nam và tại các thị trường xuất khẩu trọng điểm của thành phố. Trong 2 năm 2020 và 2021, kinh phí hỗ trợ với mức tối đa không quá 100 triệu đồng cho 1 nội dung hỗ trợ và mỗi làng nghề được đăng ký hỗ trợ tối đa 5 nội dung. Tính đến cuối năm 2021, toàn thành phố đã có 32 làng nghề nhận được hỗ trợ xây dựng nhãn hiệu tập thể, trong đó tập trung chủ yếu vào năm 2020 (chiếm 62,5%). (Bảng 1)

Mặc dù số làng nghề được hỗ trợ chưa nhiều nhưng số người sản xuất được tiếp cận chính sách hỗ trợ là khá lớn, đặc biệt đối với nội dung đào tạo, tập huấn. Trong giai đoạn 2019 - 2021, toàn Thành phố đã tập huấn cho 9.417 người sản xuất về: Tầm quan trọng của đăng ký nhãn hiệu, xây dựng và phát triển thương hiệu làng nghề; Chiến lược định vị thương hiệu làng nghề; Truyền thông thương hiệu làng nghề; Quy trình xây dựng thương hiệu và quản trị sự phát triển thương hiệu làng nghề.

Năm 2019, Sở Công Thương hỗ trợ đặt tên, thiết kế biểu tượng (logo) và hệ thống các dấu hiệu nhận diện thương hiệu cho 6 làng nghề thuộc 4 huyện Chương Mỹ, Thường Tín, Phú Xuyên, Ba Vì. Trong 2 năm 2020 và 2021, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Hà Nội, đã hỗ trợ 26 làng nghề thuộc 11 quận, huyện. Các thương hiệu và biểu tượng bảo đảm tính duy nhất, trong đó bao gồm cả thiết kế dấu hiệu nhận biết thương hiệu trên biển hiệu và hệ thống nhận diện ngoài trời như danh thiếp, bìa kẹp hồ sơ, phong bì thư, thẻ nhân viên, biển hiệu làng nghề, biển quảng cáo tấm lớn, tờ rơi và hồ sơ năng lực.

Bảng 1. Số làng nghề được hỗ trợ và các nội dung được hỗ trợ năm 2019 - 2021

ĐVT: Làng

Nội dung	Năm 2019	Năm 2020	Năm 2021	Tổng số
Đào tạo, tập huấn kiến thức về xây dựng và phát triển thương hiệu	6	20	6	32
Tư vấn chiến lược xây dựng và phát triển thương hiệu cho thương hiệu làng nghề	6	20	6	32
Đặt tên thương hiệu, thiết kế biểu tượng (logo) và hệ thống các dấu hiệu nhận diện thương hiệu tương ứng cho thương hiệu làng nghề	6	20	6	32
Hỗ trợ các hoạt động truyền thông, marketing, quảng bá thương hiệu sản phẩm, thương hiệu làng nghề	0	20	10	30
Tư vấn, hỗ trợ thủ tục pháp lý đăng ký xác lập quyền sở hữu nhãn hiệu tập thể trên lãnh thổ Việt Nam và tại các thị trường xuất khẩu trọng điểm của Thành phố	0	20	10	30

Nguồn: Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Hà Nội

Ngoài tập huấn và xây dựng biểu tượng, các làng nghề còn được hỗ trợ tư vấn pháp lý với mức 100 triệu đồng/làng nghề. Năm 2020 và 2021, toàn thành phố đã có 26 làng nghề được Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Hà Nội tư vấn thủ tục pháp lý để đăng ký nhãn hiệu tập thể. Một số làng nghề khác đã nộp hồ sơ đăng ký đang chờ kết quả như Làng nghề cốt mây tre thôn Văn Khê, xã Nghĩa Hương, Làng nghề truyền thống hoa cây cảnh thôn Nội Thôn, xã Vân Tảo,...

Tính đến cuối năm 2021, Thành phố đã hỗ trợ được 36 làng xây dựng logo và các dấu hiệu nhận diện, 30 làng nghề xây dựng trang thông tin điện tử (website, zalo, facebook) và 20 làng nghề đăng ký và được Cục Sở hữu trí tuệ công bố bảo hộ nhãn hiệu tập thể.

3. Tác động của chính sách hỗ trợ xây dựng nhãn hiệu tập thể cho các làng nghề

Nhãn hiệu tập thể của các làng nghề có ảnh hưởng tích cực đến kết quả và hiệu quả sản xuất kinh doanh của người sản xuất trong các làng nghề. Làng nghề quất cảnh Tầm Xá (xã Tầm Xá, huyện Đông Anh) là một ví dụ. Năm 2019, Cục Sở hữu trí tuệ chứng nhận nhãn hiệu tập thể cho làng nghề quất cảnh Tầm Xá, nhờ đó giá trị sản xuất và thu nhập bình quân của hộ làm nghề được cải thiện đáng kể. Số liệu ở Bảng 2 cho thấy từ năm

2019 đến năm 2021, số hộ và lao động tham gia nghề trồng quất tăng, giá trị sản xuất của toàn làng nghề tăng với tốc độ bình quân 47,46% và giá trị sản xuất bình quân/hộ tăng với tốc độ bình quân 20,12%/năm.

Tương tự với làng nghề quất cảnh Tầm Xá, các làng nghề khác như mộc dân dụng hay thêu ren sau khi đăng ký bảo hộ nhãn hiệu tập thể đều có kết quả và hiệu quả sản xuất tốt hơn. Qua khảo sát hai làng nghề thuộc nhóm nghề mộc dân dụng là Ngô Sài và Đại Nghiệp cho thấy doanh thu của làng nghề Ngô Sài (được công bố bảo hộ nhãn hiệu tập thể năm 2020) có xu hướng tăng, tốc độ phát triển bình quân của doanh thu đạt 35,41%, trong khi đó làng nghề Đại Nghiệp (chưa được công nhận nhãn hiệu tập thể), doanh thu giảm dần từ năm 2019 đến năm 2021. (Bảng 3)

Có thể nói, nhãn hiệu tập thể đóng vai trò quan trọng đối với các làng nghề trong việc tăng doanh thu và cải thiện thu nhập cho các thành viên tham gia sản xuất kinh doanh các sản phẩm mang nhãn hiệu tập thể của làng nghề, đồng thời tăng lợi thế cạnh tranh cho các thành viên của các làng nghề và hạn chế sự gia tăng của hàng giả, hàng nhái, hàng kém chất lượng. Mặc dù vậy, chính sách hỗ trợ các làng nghề đăng ký nhãn hiệu tập thể trên địa bàn thành phố Hà Nội còn gặp phải nhiều khó

Bảng 2. Giá trị sản xuất của làng nghề quất cảnh Tầm Xá giai đoạn 2019-2021

Chỉ tiêu	Đơn vị tính	Năm			So sánh (%)		
		2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020	Bình quân
Tổng số hộ trong làng	Hộ	1121	1163	1747	103,75	150,21	155,84
Số hộ làm nghề trồng quất	Hộ	448	502	550	112,05	109,56	122,77
Tổng số lao động	Người	2713	2771	2799	102,14	101,01	103,17
Số lao động làm nghề quất	Người	896	1004	1011	112,05	100,70	112,83
Giá trị sản xuất của toàn làng nghề	Tỷ đồng/ năm	232,4	307,3	342,7	132,23	111,52	147,46
Giá trị sản xuất của các hộ làm nghề trồng quất	Triệu đồng/ năm	518,7	612,07	623,08	118,00	101,80	120,12

Nguồn: Số liệu điều tra, 2022

Bảng 3. Doanh thu của làng nghề mộc dân dụng Ngõ Sài và Đại Nghiệp giai đoạn 2019 - 2021

Tên làng nghề	Tình trạng cấp bảo hộ nhãn hiệu tập thể	Doanh thu (tỷ đồng)			So sánh (%)		
		Năm 2019	Năm 2020	Năm 2021	2020 /2019	2021 /2020	Bình quân
Làng nghề Ngõ Sài	Đã được công nhận năm 2020	85,43	91,19	115,68	106,74	126,86	135,41
Làng nghề Đại Nghiệp	Chưa được công nhận	93,12	91,24	75,67	97,98	82,94	81,26

Nguồn: Số liệu điều tra, 2022

khẩn trong quá trình thực hiện như sự thiếu nhất quán trong chỉ đạo của chính sách ở cấp trung ương và địa phương, nhận thức chưa đầy đủ của các bên liên quan về vai trò của nhãn hiệu tập thể và hạn chế về nguồn lực tài chính của địa phương.

4. Giải pháp tăng cường hỗ trợ làng nghề đăng ký nhãn hiệu tập thể

Thứ nhất, hoàn thiện chính sách bảo hộ nhãn hiệu tập thể làng nghề: Thành phố cần thống nhất các văn bản hướng dẫn về việc thực hiện chính sách hỗ trợ và có thêm các chính sách hỗ trợ, khuyến khích đăng ký bảo hộ nhãn hiệu để xây dựng nhãn hiệu tập thể các sản phẩm làng nghề của thành phố Hà Nội.

Thứ hai, nâng cao nhận thức và năng lực của các bên liên quan: Để phát huy thế mạnh nhãn hiệu tập thể được bảo hộ, biện pháp trước mắt

cần phải đánh giá đúng tầm quan trọng của sở hữu trí tuệ và có chiến lược bảo vệ những tài sản trí tuệ của mình. Bởi vậy, Thành phố cần tăng cường công tác tuyên truyền, đào tạo, phổ biến kiến thức về sở hữu trí tuệ thông qua các lớp đào tạo tập huấn, hội thảo nhằm nâng cao nhận thức của các thành viên trong tổ chức tập thể, các tổ chức Hiệp hội, hợp tác xã, các cán bộ quản lý trong các cấp lãnh đạo ở địa phương có đăng ký nhãn hiệu tập thể nói riêng và toàn thành phố nói chung. Bên cạnh đó, cần bồi dưỡng kiến thức quản trị kinh doanh, phát triển sản xuất cho các cơ sở sản xuất kinh doanh trong làng nghề. Thành phố cũng cần đẩy mạnh đào tạo, bồi dưỡng, nâng cao năng lực lãnh đạo, quản lý, điều hành ở các địa phương về ngành nghề nông thôn nói chung và quản lý làng nghề nói riêng.

Thứ ba, tuyên truyền, quảng bá hình ảnh làng nghề: Các cơ quan có liên quan cần tăng cường công tác truyền thông, quảng bá trên các phương tiện thông tin đại chúng về sản phẩm của các làng nghề, tổ chức triển lãm, hội chợ, giao lưu quốc tế để giới thiệu và mở rộng hợp tác với các tổ chức, các cá nhân trong nước và quốc tế nhằm tạo cơ hội cho các chủ cơ sở sản xuất kinh doanh trong làng nghề tiếp xúc và hợp tác với nhau, tạo ra sức mạnh chung của cộng đồng làng nghề.

Thứ tư, quản lý nhãn hiệu tập thể làng nghề: Việc xây dựng quy chế quản lý sử dụng nhãn hiệu tập thể cần xác định rõ quyền lợi và nghĩa vụ của các thành viên kết hợp xây dựng các văn bản mang tính quy phạm pháp luật khác liên quan như quy trình cấp, thu hồi quyền sử dụng nhãn hiệu tập thể; quy trình kiểm định sản phẩm đạt tiêu chuẩn mang nhãn hiệu tập thể, tiêu chuẩn chất lượng hàng hóa, quy định đóng gói bao bì, gắn tem nhãn,...

Song song với đó là thiết lập quy chế xử lý vi phạm, trong đó quy định rõ các hành vi vi phạm, mức độ vi phạm và biện pháp xử lý. Đồng thời, tổ giác và phối hợp với cơ quan chức năng có thẩm quyền xử lý nghiêm những hành vi vi phạm, nhất là hành vi lợi dụng nhãn hiệu tập thể để bán giá

cao thu lợi bất chính hoặc mạo danh, làm giả nhãn hiệu tập thể. Có những hình thức tuyên dương, khen thưởng người tố giác để góp phần làm sạch môi trường kinh doanh và ổn định tâm lý người dân làng nghề.

Thứ năm, tăng cường nguồn lực tài chính: Thành phố cần đánh giá phân loại các nhóm làng nghề cần hỗ trợ theo nội dung, mức độ cần hỗ trợ, kinh phí hỗ trợ cần thiết cho các hạng mục cấp thiết, có thể mời chuyên gia cố vấn hoặc thẩm định về giá thị trường cho các nội dung đào tạo để đưa ra mức kinh phí hỗ trợ phù hợp với từng nhóm làng nghề dẫn đến các chương trình hỗ trợ không bị dàn trải lãng phí, hoặc thiếu sót, dở dang. Đồng thời, cần điều tra từ cấp cơ sở (thôn, xã) về các chương trình liên quan đã được hỗ trợ đảm bảo phân bổ ngân sách nhà nước cho các địa phương đủ, đúng, công bằng tránh “nước chảy chỗ trũng” đảm bảo hoàn thành các mục tiêu, chỉ tiêu Chương trình 04-CTr/TU ngày 17/3/2021 của Thành ủy Hà Nội đề ra. Ngoài nguồn ngân sách nhà nước, Thành phố cần khuyến khích các tổ chức cá nhân đầu tư kinh phí xây dựng thương hiệu và xác lập quyền sở hữu nhãn hiệu tập thể cho các làng nghề ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Đặng Kim Chi (2022). Ô nhiễm tại các làng nghề Việt Nam và đề xuất giải pháp bảo vệ môi trường giai đoạn 2021 - 2025. Truy cập tại <http://tapchimoitruong.vn/nghien-cuu-23/o-nhiem-tai-cac-lang-nghe-viet-nam-va-de-xuat-giai-phap-bao-ve-moi-truong-giai-doan-2021--2025-26475>
2. Quốc hội (2019). *Luật số 07/VBHN-VPQH: Luật Sở hữu trí tuệ, ban hành ngày 25 tháng 6 năm 2019.*
3. Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn - UBND Thành phố Hà Nội (2021). *Báo cáo số 532/BC-SNN ngày 21/12/2020 về kết quả công tác phát triển ngành nghề công nghiệp thành phố Hà Nội năm 2020 và giải pháp thực hiện nhiệm vụ năm 2021.*

Ngày nhận bài: 3/5/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 2/6/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 13/6/2022

Thông tin tác giả:

1. NGUYỄN PHƯƠNG LÊ¹

2. DOÃN CHÍ DŨNG²

3. NGUYỄN THANH HÀ³

¹Giảng viên, Học viện Nông nghiệp Việt Nam

²Chuyên viên, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn Hà Nội

³Giảng viên, Trường Cán bộ quản lý Nông nghiệp và Phát triển nông thôn I

SUPPORTING THE DEVELOPMENT OF COLLECTIVE TRADEMARKS FOR CRAFT VILLAGES IN HANOI CITY

● **NGUYEN PHUONG LE¹**

● **DOAN CHI DUNG²**

● **NGUYEN THANH HA³**

¹Lecturer, Vietnam Academy of Agriculture

²Specialist, Hanoi Department of Agriculture and Rural Development

³Lecturer, Institute of Management for Agricultural and Rural Development

ABSTRACT:

Collective trademark plays an important role for craft villages in increasing revenue and income for their members who produce and trade products bearing the craft village's collective trademark. The collective trademark also increases the advantage competitiveness of the craft village's members, prevents counterfeit and poor quality goods. Since 2019, Hanoi city has actively supported craft villages to register their collective trademarks. 32 craft villages registered their collective trademarks, including 20 craft villages that registered for the protection of collective trademark. Thanks to these efforts, craft villages in Hanoi have achieved positive production and trading results. This paper studies policies about the support for developing collective trademarks for craft villages and the impact of these policies on the development of collective trademarks for craft villages in Hanoi. Based on the paper's findings, some solutions are proposed to strengthen supports for craft villages to register their collective trademarks in the coming time.

Keywords: craft village, collective trademark, Hanoi city.